

Teismo praktikos rinkinys

Byla C-112/22

CU

(*Tribunale di Napoli* (Italija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

2024 m. liepos 29 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statusas – Direktyva 2003/109/EB – 11 straipsnio 1 dalies d punktas – Vienodas požiūris – Socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo priemonės – Sąlyga būti pragyvenus šalyje bent dešimt metų, iš kurių paskutinius dvejus metus nepertraukiamai – Netiesioginė diskriminacija“

Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija – Imigracijos politika – Trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statusas – Direktyva 2003/109 – Teisė į vienodą požiūrį socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo srityse – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias socialinės išmokos skyrimas siejamas su sąlyga būti pragyvenus šalyje bent dešimt metų, iš kurių paskutinius dvejus metus nepertraukiamai, ir numatyta pagal baudžiamąją teisę skiriama sankcija už melagingos informacijos pateikimą – Neleistinumai

(Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 34 straipsnis; Tarybos direktyvos 2003/109 6 ir 12 konstatuojamosios dalys, 4 straipsnio 1 dalis ir 11 straipsnio 1 dalies d punktas ir 2 dalis)

(žr. 35, 38, 46, 50–52, 55–61 punktus ir rezoliucinę dalį)

Santrauka

Gavęs *Tribunale di Napoli* (Neapolio teismas, Italija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas nusprendė dėl Direktyvos 2003/109¹ 11 straipsnyje numatyto vienodo požiūrio į trečiųjų šalių piliečius, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, ir atitinkamos valstybės narės piliečius principo, konkrečiau kalbant, dėl klausimo, ar galimybė pasinaudoti socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ar socialinio saugumo priemone, kaip tai suprantama pagal šio 11 straipsnio 1 dalies d punktą, gali būti siejama su sąlyga būti pragyvenus atitinkamoje valstybėje narėje bent dešimt metų, iš kurių paskutinius dvejus metus – nepertraukiamai.

2020 m. CU ir ND, trečiųjų šalių pilietės, ilgalaikės gyventojos Italijoje, pateikė prašymus skirti „piliečio bazines pajamas“ – socialinę išmoką, skirtą minimaliam pragyvenimo lygiui užtikrinti. Vėliau joms iškeltos baudžiamosios bylos už tai, kad savo prašymuose jos melagingai tvirtino, kad atitinka šios išmokos skyrimo sąlygas, įskaitant sąlygą būti pragyvenus Italijoje bent dešimt metų, iš kurių paskutinius dvejus metus – nepertraukiamai.

¹ 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyva 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (OL L 16, 2004, p. 44; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 272).

Šiomis aplinkybėmis Neapolio teismui kilo klausimas dėl šios išmokos skyrimo sąlygos, kuri taikoma ir Italijos piliečiams, atitiktis Sąjungos teisei. Šis teismas mano, kad dėl šio reikalavimo atsiranda nepalankus požiūris į trečiųjų šalių piliečius, įskaitant tuos, kurie turi ilgalaikius leidimus gyventi šalyje, palyginti su Italijos piliečiais.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad kai tokioje Sąjungos teisės nuostatoje kaip Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktas daroma aiški nuoroda į nacionalinės teisės aktus, Teisingumo Teismas neturi pateikti autonomiškos ir vienodos atitinkamų sąvokų apibrėžties pagal Sąjungos teisę. Vis dėlto tai, kad Sąjungos teisėje nėra autonomiškos ir vienodos sąvokų „socialinė apsauga“, „socialinė pagalba“ ir „socialinis saugumas“ apibrėžties, ir tai, kad šioje nuostatoje dėl šių sąvokų daroma nuoroda į nacionalinę teisę, nereiškia, kad valstybės narės gali kenkti Direktyvos 2003/109 veiksmingumui, kai taiko minėtoje nuostatoje numatytą vienodo požiūrio principą. Be to, nustatydamos nacionalinės teisės aktuose apibrėžtas socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo priemones valstybės narės privalo laikytis Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija), be kita ko, jos 34 straipsnyje, numatytą teisių ir principų.

Kadangi ir Chartijos 34 straipsnyje, ir Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkte daroma nuoroda į nacionalinę teisę, prašymus priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas turi nustatyti, ar pagrindinėse bylose nagrinėjamos „piliečio bazinės pajamos“ yra socialinė išmoka, priskirtina prie šioje direktyvoje nurodytų išmokų.

Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad pagal Direktyvoje 2003/109 nustatytą sistemą ilgalaikio gyventojų statusas suteikiamas laikantis specialios procedūros; be to, jis suteikiamas, tik jeigu tenkinamos tam tikros sąlygos, o viena iš jų yra būti penkerius metus teisėtai ir nepertraukiamai pragyvenus atitinkamos valstybės narės teritorijoje. Kadangi ilgalaikio gyventojų statusas atitinka aukščiausią trečiųjų šalių piliečių integracijos lygį, jis pateisina tai, kad jiems būtų užtikrintas vienodas požiūris, kaip ir į priimančiosios valstybės narės piliečius, be kita ko, socialinės apsaugos, socialinės paramos ir socialinio saugumo srityse.

Dėl pagrindinėse bylose nagrinėjamos gyvenimo šalyje sąlygos Teisingumo Teismas nusprendė, kad sąlyga būti pragyvenus šalyje dešimt metų, iš jų pastaruosius dvejus metus – nepertraukiamai, prieštarauja Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktui.

Pirma, skirtingas požiūris į trečiųjų šalių piliečius, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, ir į savo piliečius, atsirandantis dėl to, kad nacionalinės teisės nuostatose numatyta tokia gyvenimo šalyje sąlyga, yra netiesioginė diskriminacija. Ši sąlyga iš esmės daro poveikį ne tos valstybės narės piliečiams, o tarp jų, be kita ko, yra trečiųjų šalių piliečiai, tačiau ji taip pat paveikia ir Italijos piliečių, grįžtančių į Italiją pasibaigus gyvenimo kitoje valstybėje narėje laikotarpiui, interesus. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, jog tam, kad priemonė galėtų būti laikoma netiesiogiai diskriminuojančia, nebūtina, kad ja būtų sudarytos palankesnės sąlygos visiems savo piliečiams arba būtų sudarytos nepalankesnės sąlygos tik trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, nepaveikiant savo piliečių.

Antra, tokia diskriminacija iš esmės draudžiama, nebent ji yra objektyviai pateisinama.

Vis dėlto Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje numatytas išsamus sąrašas atvejų, kai valstybės narės gali nukrypti nuo vienodo požiūrio į trečiųjų šalių piliečius, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, ir į savo piliečius, kiek tai susiję su gyvenimu šalyje. Išskyrus šiuos atvejus, skirtingas požiūris į šių dviejų kategorijų piliečius savaime yra šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies d punkto pažeidimas.

Konkrečiai kalbant, skirtingas požiūris į trečiųjų šalių piliečius, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, ir atitinkamos valstybės narės piliečius negali būti pateisinamas tuo, kad jų padėtis skiriasi dėl jų atitinkamų ryšių su šia valstybe nare.

Direktyvoje 2003/109 numatytas penkerių metų teisėto ir nepertraukiamo gyvenimo šalyje laikotarpis, reikalingas norint įgyti ilgalaikio gyventojų statusą, rodo „asmens įsitvirtinimą šalyje“. Taigi jis turi būti laikomas pakankamu, kad įgijęs ilgalaikio gyventojų statusą asmuo turėtų teisę į vienodą požiūrį kaip ir į tos valstybės narės piliečius, be kita ko, kiek tai susiję su socialine apsauga, socialine pagalba ir socialiniu saugumu, kaip numatyta šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies d punkte.

Taigi valstybė narė negali vienašališkai pratęsti gyvenimo šalyje laikotarpio, reikalaujamo tam, kad toks ilgalaikis gyventojas galėtų pasinaudoti šioje nuostatoje garantuojama teise

Galiausiai dėl nacionalinės teisės nuostatose numatytos pagal baudžiamąją teisę skiriamos sankcijos pateikus melagingą informaciją dėl galimybės gauti nagrinėjamą socialinę išmoką sąlygų Teisingumo Teismas priminė, kad sankciją numatanti nacionalinės teisės nuostata nesuderinama su Direktyvos 2003/109 nuostatomis, jeigu ji taikoma siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi pareigos, kuri pati neatitinka šių nuostatų. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktas, siejamas su Chartijos 34 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, galimybė pasinaudoti socialinės apsaugos, socialinės paramos arba socialinio saugumo priemone siejama su sąlyga, taikoma ir šios valstybės narės piliečiams, būti pragyvenus šioje valstybėje narėje ne mažiau kaip dešimt metų, iš jų pastaruosius dvejus metus – nepertraukiamai, o už bet kokią melagingą su šia gyvenimo šalyje sąlyga susijusią informaciją taikoma sankcija pagal baudžiamąją teisę.